

Eksamensprojekt

Kursistnavn: XXXXXX XXXXX

Kursistnummer: XXXXXX

Fag	Niveau	Vejleder
Historie	B	XXXXXX XXXXX
Samfundsfag	C	XXXXXX XXXXX

I henhold til Eksamensbekendtgørelsens § 20, stk. 5

”Jeg bekræfter herved med min underskrift, at opgavebesvarelsen er udarbejdet af mig. Jeg har ikke anvendt tidligere bedømt arbejde uden henvisning hertil, og opgavebesvarelsen er udfærdiget uden anvendelse af uretmæssig hjælp og uden brug af hjælpemidler, der ikke har været tilladt under prøven”

Du må gerne skrive under på din computer

19.11.2018

Dato

Underskrift kursist

Opgaven afleveres via mail til ep@kvuc.dk senest den 20. november 2018 kl. 08:00.

Opgaven må kun afleveres ÉN GANG

Valget 1945 – Særlige politiske forhold efter krigen

Historie B og Samfundsfag C

Indledning

Efter en turbulent periode i dansk politik under anden verdenskrig, fulgte en ustabil periode hvor det danske politiske system skulle finde sin vej tilbage. Samlingsregeringen og dets ministre havde under krigen nedslidt deres troværdighed overfor vælgerne, og partiet DKP fik større indflydelse end nogensinde før. Ved det første valg efter krigen blev det venstre der dannede regering, og socialdemokratiet gik for første gang i mange år kraftigt tilbage.

Med historisk og samfundsfaglig tilgang vil jeg gerne undersøge hvorfor dette skete, og hvilke faktorer der spillede ind.

Problemformulering

Hvad var årsagen til resultaterne ved folketingsvalget i oktober 1945?

1. Hvordan så regeringen og det politiske landskab ud efter befrielsen i 1945, som følge af besættelsen?
2. Hvorfor blev det venstre der dannede regering, og hvad var nogle af DKP og modstandsbevægelsens forventninger og håb omkring de nye tilstande efter krigen?
3. Hvordan lykkedes det "de gamle" politikere at genoprette normale tilstande igen?

Empiri, Metode og teori

Jeg har som udgangspunkt i min søgen efter historisk viden om mit emne studeret diverse faglitterære bøger. For at gå i dybden med min problemformulering var mit udgangspunkt til at indsamle data, at benytte kvantitative metoder. Jeg har fundet tal og optællinger der beskriver mandatfordelinger, og den procentvise vælgerfordeling blandt partierne. Ud fra disse data, har jeg ved induktion formået at komme frem til allerede udformede samfundsfaglige teorier omkring vælgere, vælgeradfærd og de diverse ideologier.

Jeg har derefter med en mere historisk tilgang indsamlet flere kilder ved brug af spormetoden. Så ved at have et samfundsfagligt analytisk udgangspunkt, kunne jeg finde flere kilder som jeg analyserede kildekritisk, men med henblik på at sætte det i kontekst med den sammenhæng jeg så i den indsamlede data.

Delkonklusioner

- I kort stikordsform.

1. Negativ Parlamentarisme – rigsdag – ideologier – partier – samlingsregering – samarbejdspolitik – parlamentarisk valg under besættelsen – regeringen går af i august 1943 – frihedsrådet - departementchefstyret – befrielsesregering – modstandsbevægelsen i regeringen – folkets indflydelse – valg i oktober 1945
2. DKP-popularitet pga. modstandsindsats – DKP vandt socialdemokratiets mandater – klassesamfund – vælgerne fra forskellige samfundsklasser stemte efter tilhørende ideologi – socialdemokratiet, for få mandater til flertal og ingen støttepartier – venstre med næstflest mandater og som havde

støttepartier, dannede derfor regering – ”modstandspartiernes” håb om ny fremtid – større indflydelse – håb om en regering med overvægt af modstandspartier – forventning om opbakning fra folket pga. modstandsindsats –

3. politikere, udmanøvrer – modstandsmænd, amatørpolitikere – danskerne ønskede fredelige tider – normalisering – se fremad – politiske spil - modstandsmænds manglende erfaring - Perspektivering til vælgere i dag: - Vælgere stemmer værdipolitisk – ideologier har i højere grad mistet sin betydning - stadig sammenhæng med kernevælgere og deres partier – troløs vælgeradfærd – individualisering – social mobilitet -

Konklusion

På baggrund af DKP's indsats i modstandsbevægelsen opnåede de stor popularitet. Ved analyse af vælgertallene og derefter benyttelse af samfundsfaglige metoder og teorier kan jeg konkludere at DKP hentede størstedelen af deres stemmer fra socialdemokratiet. Som følge af socialdemokratiets fald i vælgere, og manglende støttepartier som det radikale venstre og DKP, valgte de ikke at danne en mindretalsregering. Dette var grunden til at venstre med sine 38 mandater dannede en ren venstre- og mindretalsregering. Det var i det store hele, lykkedes de gamle politikere at hurtigt komme tilbage og dominere det politiske landskab på trods af kommunisternes, og ikke mindst modstandsbevægelsens håb om en ny start for Danmark. Politikerne havde mere erfaring med kommunikation med folket, og formåede derved at vinde danskerne over på deres side. Danskernes ønsker var nemlig at se fremad mod fred, tryghed og en almindelig hverdag, og ikke at se tilbage og dvæle ved de seneste fem år.

Når det kommer til menneskelig adfærd, er der mange variable og faktorer der kan spille ind. Der er ikke altid tale om logik, og en analysering af denne vil derfor til en vis grad være upræcis. Jeg har lavet en konklusion på baggrund af teorier jeg anså for mest sandsynlige. Jeg kunne basere min analyse på mere præcise tal, der specifikt havde angivet hvor vælgervandringerne foregik, og derved sige med sikkerhed hvor socialdemokratiets stemmer havde flyttet sig hen. Man kunne yderligere have overvejet at se på flere artikler der beskriver og giver et yderligere indblik i stemningen hos befolkningen og dermed have et andet perspektiv.

Litteraturliste

- www.danmarkshistorien.dk
- www.denstoredanske.dk
- Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie, Bind 13 ”krise og krig 1925 – 1950” af Tage Kaarsted
- ”Kampen om Danmark 1933-1945” af Bo Lidegaard
- ”Samarbejde og modstand under besættelsen – en politisk historie” af Hans Kirchhoff
- ”kommunismens kultur 2 – DKP og de intellektuelle 1918-1960” af Morten Thing
- www.befrielsen1945.dk
- www.ft.dk
- <http://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/GetPubFile.aspx?id=20216&sid=valg1945>
- ”Danmark – Besat og Befriet” af Peter Frederiksen
- ”I Danmarks frihedsråd” af Frode Jakobsen
- ”Besættelsesårene 1940-1945” af Henning Poulsen

Bilag 1

Valgplakat for DKP 1945, af Hugo Nielsen

Kilde: "kommunismens kultur 2 – DKP og de intellektuelle 1918-1960" af Morten Thing. Side 761.

Agitationsmateriale fra efteråret 1945. Til venstre, et konservativt medlemsblad, og til højre en socialdemokratisk valgplakat.

Kilde: Gyldendals og Politikens Danmarkshistorie, Bind 13 "krise og krig 1925 – 1950" af Tage Kaarsted. Side 313.

g. Mandaternes Fordeling paa Partier og Omraader.

I 2. Afsnit Side 96 ff. er der foretaget den endelige Beregning af det Antal Mandater, der tilkommer de enkelte Partier særskilt for hvert Omraade og hver Stor- og Amtskreds. I nedenstaaende Tabel er der foretaget en Sammenligning med Valget i 1943.

Mandaternes Fordeling paa Partier.

	Antal Kredsmandater		Antal Tillægsmandater		I alt Mandater	
	1945	1943	1945	1943	1945	1943
A. Socialdemokratiet.....	48	60	9	6	48	66
B. Radikale Venstre.....	6	5	5	8	11	13
C. Konservative Folkeparti....	17	24	9	7	26	31
D. Venstre.....	38	28	9	9	38	28
E. Retsforbundet.....	9	9	3	2	3	2
K. Kommunistiske Parti.....	8	—	10	—	18	—
R. Dansk Samling.....	9	9	4	3	4	3
Bondepartiet.....	—	9	—	2	—	2
National-soc. Arb.-Parti....	—	9	—	3	—	3
Tilsammen...	117	117	31	31	148	148

Socialdemokratiet mistede saaledes 18 Mandater, hvilket svarer til Antallet af Kommunistiske Partis Mandattal i 1945. Konservative Folkeparti tabte 5 Mandater, medens Venstre, Retsforbundet og Dansk Samling havde en Fremgang paa henholdsvis 10, 1 og 1 Mandat(er). De i Tabellen to sidst anførte Partier deltog ikke i Valget i 1945.

Forskydningen mellem Partiernes Andel i Kreds- og Tillægsmandater fremgaar af Tabellen.

Medens det samlede Antal Mandater (Kreds- og Tillægsmandater) i Henhold til Valgloven ligger fast for hvert Omraade, nemlig 24 i Hovedstadens, 51 i Øernes og 73 i Jyllands Omraade, foregaar der fra Valg til Valg Forskydninger i det samlede Antal Mandater, der tilfalder de enkelte Stor- og Amtskredse, jfr. følgende Oversigt.

Bilag 3

Uddrag af Frihedsrådets program: "Når Danmark atter er frit" fra efteråret 1943

Kilde: "Danmark – Besat og Befriet" af Peter Frederiksen, side 134-138

Hvis vi vil vinde friheden, må vi forberede den under krigen. Danmarks Frihedsråd fremsætter en plan for den første periode efter besættelsens ophør. Vi opfordrer til afskrift, mangfoldiggørelse og udbredelse uden udeladelser eller ændringer.

Indledning

Spørgsmålet om, hvad der skal ske i Danmark, når Tyskland er besejret og besættelsen hæves, drøftes med stor alvor og interesse i hele det danske folk. En åben debat om dette for vort land livsvigtige fremtidsproblem er udelukket under de herskende forhold, men det er nødvendigt, at man ikke står uforberedt den dag, vi selv skal styre vore egne sager.

For nogle måneder siden trådte repræsentanter for de frie bevægelser, der indenfor landets grænser bekæmper tyskerne, sammen og dannede DANMARKS FRIHEDSRÅD. Udover det aktuelle arbejde er det naturligt, at rådet måtte gå i gang med drøftelser af retningslinier for tiden efter krigen, idet det her gerne ville samle hele den indflydelse, det råder over, til en indsats i tide. Rådet mener sig forpligtet til at fremlægge resultatet af sine overvejelser,

fordi det er det eneste alternative organ, der for tiden åbenlyst kan give udtryk for sin mening, og berettiget til at gøre det, fordi rådet repræsenterer den store del af befolkningen, der fører en aktiv kamp mod besættelsesmagt og nazisme og derved gør en reel indsats for Danmarks befrielse.

Der vil være almindelig enighed mellem alle retsindige danske om, at de forholdsregler, der bør træffes i direkte tilslutning til generhvervelsen af vort selvstyre, skal opfylde 3 hovedformål:

- 1) Demokratiet skal ufortøvet og uindskrænket genindføres, og dets fremtid sikres.
- 2) De, der er skyldige i eller medansvarlige for, at vort selvstyre og vort retsgrundlag blev krænket under besættelsen, og de, som har draget personlig fordel af landets ufrihed, bør stå til ansvar for deres handlinger.
- 3) Enhver straffeforanstaltning, der måtte blive iværksat overfor sådanne personer, skal være i overensstemmelse med rodfæstet dansk retsbevidsthed og gennemføres ad lovlig vej, således at man undgår en selvjustits.

[.....]

- 2) Ved talen om, hvem der er skyldig i eller medansvarlig for kränkelsen af landets selvstyre og retsgrundlag, tænkes ikke på "krigsforbrydere", det vil sige folk, der har forbrudt sig mod de internationale regler for krigsførelse og optræden i besatte lande (Hågerkonventionen etc.). Efter de allierede nationers beslutning vil disse blive dømt ved særlige domstole i de enkelte lande.

Derimod hersker der en utvivlsom og uomgængelig vilje i vort folk til, at landet selv skal gøre op med de landsmænd, der har været tyskerne behjælpelige med deres nedbrydning af vort normale samfundsliv på det politiske, retslige og økonomiske område. Det ville være en kränkelse af retsbevidstheden og derfor skadeligt for en sund

fremtid, om de ikke blev draget til ansvar for deres gerninger.

Imidlertid råder der megen uklarhed om, hvor grænsen for skyld og medansvar skal drages, og hvilke straffeforanstaltninger der skal bringes i anvendelse. Efter rådets mening kan spørgsmålet om skyld og medansvarlighed rejses overfor følgende grupper:

- I. Medlemmer af regeringer og folkerepræsentationer (specielt rigsdagen), som ved deres holdning før og under besættelsen har medvirket til at bringe landet under tysk styre og tvang.
- II. Embeds- og tjenestemænd, som ved direkte unational optræden eller ved slaphed og eftergivenhed har begunstiget fjenden.
- III. Personer indenfor presse, kunst, undervisningsvirksomhed, radio og organisationsliv, som har ydet besættelsesmagten og nazismen åndelig støtte.
- IV. Erhvervsdrivende, der har udnyttet landets nødtilstand til privatøkonomisk vinding.
- V. Nazister og deres medløbere, som har ladet sig hverve til fremmed krigstjeneste, som har samarbejdet med tyskerne før og efter 9. april, har modtaget pengeydelse fra tysk side til antidemokratisk virksomhed, har optrådt som angivere eller har deltaget i vold, trusler og frihedsberøvelse overfor danske statsborgere.

[.....]

Om den første regering efter besættelsens ophør.

Efter Frihedsrådets opfattelse er der ved valget af den første regerings medlemmer et hensyn, der må veje tungere end alle andre. Det skal være mænd, der nyder befolkningens fulde tillid, så de virkelig med autoritet kan gennemføre de opgaver, vi ovenfor har opridset.

Løsningen af disse opgaver – ikke de personer, der skal løse den – er det, der i første række ligger Frihedsrådet og hele fri-

hedsbevægelsen på sinde. Det er ikke i dag muligt at pege på de personligheder, som ved krigens afslutning vil have gjort sig fortjent til befolkningens tillid, og som vil have evne til med kraft og myndighed at føre landet frem til normale, demokratiske tilstande. Men allerede nu kan fremhæves, at det bør være mænd, der ikke på nogen måde er kompromitteret ved deres optræden under besættelsetiden.

Den første regerings funktionstid vil blive kort, idet den formentlig vil blive afløst efter rigsdagsvalget, men dens virksomhed vil blive yderst ansvarsfuld, fordi den falder i en urolig og farlig overgangstid.

Bilag 4

Artikel fra information d. 1.11.1945

Information

Frihedsbevægelsen fik ingen Indflydelse paa Vælgernes Afgørelser

Folk, der var passive under Krigen, overfløj i Stemmetal selv de aktive Politikere

Efterhaanden som de personlige Stemmer bliver opgjort, viser der sig klarere Linier ved dette Valg. De har taget to Retninger — en positiv og en negativ.

Den positive fremgaar bedst deraf, at der i udstrakt Grad er blevet stemt personligt paa en Række dygtige Kvinder, som nu faar Sæde i Rigsdagen. Den negative Side fremgaar bedst deraf, at Vælgerne stort set har været lige glade med, om en Kandidat har gjort en Indsats for Landets Befrielse eller ej.

De aktive Folk svigtes

Denne negative Side giver sig f. Eks. et klart Udtryk hos de Konservative i Københavns Amt. Her var Kandidaterne opstillet sideordnede, og man skulde derfor tro, at en Mand som Poul Sørensen, der har været aktiv under Besættelsen, som sad i Shellhuset, da dette blev bombet, og kun reddede sig ved et livsfarligt Spring fra 4. Sal, havde faaet en Bunkes personlige Stemmer. Men hvad er der sket? Han er blevet overfløjet af Folketingsmand Carsten Raft, om hvis Holdning iøvrigt der har været sagt tilstrækkeligt, og om hvem man inden for Partiet siger, at han skuffede i den afgørende Situation.

En aktiv Kvinde som Else Harkjær-Simonsen er heller ikke blevet valgt, og hun har ikke faaet mere end en Sjettedel af de Stemmer, som er tilfaldet Carsten Raft.

At Folketingsmand Alsing-Andersen udsendte et Opraab mod Frihedsbevægelsen efter 29. August, har heller ikke afskrækket Vælgerne. Alsing-Andersen har endog hentet en lang Række personlige Stemmer fra andre Kredse.

I Aarhus falder sandsynligvis den aktive Holger Eriksen for Hr. Leonard Hansen, hvis Holdning under Besættelsen straks efter 5. Maj bevirkede, at han faldt som Formand for Smedenes Forbund.

Og saaledes kunde man gaa frem fra

Kreds til Kreds og konstatere Linien. Frihedsbevægelsens Indflydelse har — om ikke været lig Nul, saa dog ganske forsvindende.

Med Hensyn til den positive Side af Sagen: de nye, dygtige Kvinder, der indvælges, er det karakteristisk at se, hvordan Socialdemokraternes udemokratiske Opstillingsmetode har afskaaret en dygtig Kvinde som Landsretssagfører Edel Saunte fra at blive valgt.

Efter det Stemmetal, som Fru Saunte havde, skulde hun have været valgt som Nr. 2 i Sønder Storkreds, men Partiet havde nummereret hende som Nr. 4 og derfor faldt hun. Dette er et af de nye uheldige Beviser paa, hvordan Socialdemokratiet vælger Kandidaterne, og Vælgerne sætter Krydset.

»Information« spurgte i Formiddag LRS Edel Saunte, om hun ikke var skuffet over ikke at blive valgt:

— Naa, jeg vidste jo, at jeg stod som Nr. fire, og at jeg skulde have mindst 12.000 personlige Stemmer for at blive valgt. Og det kunde man vel ikke vente.

— Men finder De det ikke forkert, at Vælgernes Dom saaledes helt lades ude af Betragtning?

— Jeg mener, at et Parti maa have Ret til at sikre sig de Folk, som Partiet fortsat ønsker til Arbejdet paa Rigsdagen.

— Men finder De da ikke, at det er Vælgerne, og ikke Partiledelsen, der bør træffe Afgørelsen?

— Naturligvis bør det være Vælgerne.

— Finder De saa ikke, at Deres Partis Opstillingsmaade er udemokratisk?

— Det kan De da ikke forlange, jeg skal svare paa, slutter Fru Saunte.

Men intet Svar er jo ogsaa et Svar, og det er jo ikke umuligt, at Fru Saunte næste Gang vil være at finde paa Listen over valgte Kandidater.

aran.

Keynes' Forhandling gør gode Fremskridt

WASHINGTON, Torsdag.

De engelsk-amerikanske Finansforhandlinger har gjort betydelige Frem-